

Un camí i molts corriols

ASSAIG / LLIBRES / 25 MAIG, 2021

Els Marges

Per bé que comptades, a l'espera de nous volums de l'Edició Crítica de l'Obra de Josep Carner (ECOC, cur. Jaume Coll), de publicació imminent, les aportacions bibliogràfiques relacionades amb l'Any Carner, enrarinat per la pandèmia, són ben rellevants: comptem, en primer lloc, amb una edició monumental de *Pickwick*, que acara l'original anglès i la traducció carneriana, enriquida amb nombrosos apèndixs (cur. Jaume Coll i Joan Ferrer). La casualitat ha volgut que l'Any Carner coincidís amb la publicació del volum VI de la nova *Història de la Literatura Catalana*, que inclou un extens capítol dedicat a la figura de l'escriptor, de Jordi Marrugat, que n'ofereix una nova lectura global. S'ha d'esmentar, d'entre diverses iniciatives similars, el #ProjecteCarner, de la revista digital *La Lectora*, mostra loquaç i significativa de l'actualitat de l'obra del poeta i del ventall d'actituds que suscita — adhesió (majoritària), desmenjament o fins una certa confrontació—, i que fins a la data compta amb setze articles de lectura molt recomanada. *Last but not least* hi ha el llibre que ens ocupa, *Pel camí de Carner*, la darrera aportació a aparèixer de les esmentades, de la professora i crítica literària Dolors Oller, editat per la Fundació Pere Coromines i l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes de la UdG.

Format per sis capítols, el llibre és en certa mesura una *summa*, reescrita i revisada, dels articles que Dolors Oller ha dedicat a Carner, un dels autors que més ha freqüentat, completada amb tres capítols inèdits. El primer capítol, «La poesia de Josep Carner: de la llei i de la gràcia (un itinerari)», caracteritza Carner com un autor en què conflueixen el coneixement de la tradició (la llei) i el talent individual (la gràcia) de què parlava T. S. Eliot. La llei, en el seu cas, consisteix a cultivar conscientment la llengua i a cercar les «afinitats electives dins la tradició poètica universal» (p. 21), és a dir, a incorporar a la catalana els valors de la tradició poètica universal. La gràcia de Carner, al seu torn, consisteix en una «sinceritat estètica» (p. 30), és a dir, en una experiència formalitzada, de tessitura objectiva, si bé és reflex d'una mirada subjectiva. Alhora, Oller fa en aquest capítol un breu repàs de la trajectòria de l'autor, i la relaciona amb un dels tres modes possibles de la poesia moderna segons la conceptualització d'Oller: la figuració objectiva, que en el cas carnerià es basa sobretot en el correlat objectiu i en la pietat.

El segon capítol, «El noble do: una altra lectura de *La paraula en el vent*», proposa un recorregut per algunes composicions de tema metapoètic de l'autor, una de les vetes més constants de la seva obra, amb l'èmfasi posat en els poemes metapoètics del llibre alludit en el títol. Una altra constant en Carner és l'autorevisió de l'obra: els poemes hi guanyen una profunditat lingüística, literària i moral paral·lela del «creixement del saber i del gust poètic i filològic de Josep Carner» (p. 47). Per il·lustrar-ho, Oller fa contrastar la forma dels poemes tal com es van publicar a *La paraula en el vent* el 1914 amb la forma del 1957, quan es recullen a *Poesia*.

A «Subjectivitat i formes poètiques: un enigma», el tercer capítol, Oller explora, contradient en certa mesura el mètode lector de T. S. Eliot o de Joan Ferraté, els diversos graus de subjectivitat en la poesia de Carner: des del «grau mínim de subjectivitat formalitzadora» (p. 80), exemplificat en el delicadíssim poema «Plou», passant pel correlat objectiu que nimba un subjecte, que n'és reflex, el mode més habitual en la poesia de Carner —n'és paradigma «Joc de tennis»—, fins a arribar al grau màxim de subjectivitat, en què es descriuen «circumstàncies imaginàriament personals» o «experiències francament explícites» (p. 89) —en pot ser exemple el poema «Preservació». Oller s'atura també a fer una valoració del grau de subjectivitat latent en les traduccions, i concretament en alguns poemes de *Lluna i llanterna*.

A «L'ansietat i la pietat: dues tessitures estilístiques» Oller indaga en aquests dos pols, complementaris i centrals en la poètica carneriana —com podien ser-ho la pietat i el *pathos* en la tragèdia grega segons Aristòtil—, que tenen un «sentit estilístic, en certa manera prelingüísticament actiu en una lectura o recepció fenomenològica» (p. 102). L'autora aporta mostres d'una i altra tessitura; resulta especialment aclaridora, pel que té de fenomen dinàmic, la «conversió» d'un mateix pretext basat en l'ansietat, com ho és a «Missenyora malalta» (*El veire encantant* (1933)), en un poema de fons pietós com «A una malalta» (recollit a *Poesia* (1957)).

El cinquè capítol, «El *Nabí* de Josep Carner: una meditació a set veus», para atenció al llarg poema com a «meditació polifònica», i discorre sobre cadascuna de les set veus diferents que en descabdella Oller. El capítol que clou *Pel camí de Carner*, «“Absència”: llengua i poesia», ressegueix la secció homònima del llibre *Poesia*, entesa com a «formalització de l'experiència», com a «reflexió lírica» i com a «cant motivat per i en la seva absència del país» (p. 164), i s'atura breument en les diverses modalitats tipològiques de reflexions íntimes que hi detecta.

Com bé anuncia Oller a les «Paraules prèvies», *Pel camí de Carner* parteix d'unes eines teòriques «que formen part ja de la [seva] manera de llegir». Oller, que ha perfilat amb els anys un mètode de lectura fonamentalment estructuralista, lingüístic i pragmàtic, hi mobilitza conceptes molt productius i hi obre —o reprèn— camins valuosos en la indagació de la poesia de Carner. Resulta especialment abellidor quan recorre les virtualitats teòriques, prèvies, emmarcadores, dels textos de què parteix —o, més aviat, als quals s'apliquen, que no és ben bé el mateix. I és que a Oller no li interessa tant glossar o comentar els poemes —fer de crítica—, com extreure'n el que ella en diu les «diferents tessitures i intencionalitats carnerianes» i «les complexes possibilitats de [les] seves figuracions exemplars» (p. 9) —fer de teòrica. En aquest sentit, en la transposició del marc teòric als textos concrets alguns capítols poden arribar a perdre una certa musculatura. Val a dir, amb tot, i sigui com sigui, que el llibre és una mostra sòlida i estimulante de lectura singular i personal d'un poeta, de mà d'una teòrica i crítica literària; i, gairebé, una antologia de l'autor, ja que Oller, en el seu interès per oferir una imatge del seu Carner i del pes que ha tingut en el mètode que s'ha fet per llegir i, sobretot, per llegir-lo, reproduïx *in extenso* nombrosos poemes seus. Alguns poemes, de fet, es recuperen, sencers o fragmentàriament, en més d'un punt del llibre —cosa que en algun moment pot desorientar el lector o, si més no, enfarfegar un xic el discurs.

L'origen dels capítols de *Pel camí de Carner* és molt divers, és cert —n'hi ha dels anys vuitanta però també de nous—, i cal admetre l'originalitat i l'encert, en conjunt, de la lectura d'Oller; sobta, en tot cas, que obviï —per desconeixement?, per discrepància?, per desinterès? — bona part de les aportacions avui considerades canòniques en alguns dels aspectes concrets que analitza, i més si, tal com confessa en els mots preliminars, ha sotmès els articles rescatats a una profunda revisió (p. 9). En posaré tres exemples: la «poesia com a tema poètic» (p. 41-47) és un aspecte tractat per Josep Besa en un article, «La poesia és el tema del poema: dos poemes d'*Absència*, de Josep Carner» (*Llengua & Literatura*, 10, 1999); Oller i Besa fins i tot coincideixen en la tria d'alguns poemes; l'acostament d'Oller a *La paraula en el vent* es vol diferenciar d'«altres lectures», tot i que no s'esmenten —de seguida ve al cap la darrera i gairebé única interpretació global del llibre a *Josep Carner 1914. La poesia catalana al centre de la modernitat europea*, de Jordi Marrugat—; afirmar que hi ha un «buit d'estudis dedicats a aquesta part de la producció carneriana» (p. 96), referint-se a *Lluna i llanterna*, és injust: Manel Ollé hi ha dedicat quatre o cinc articles de consulta obligada que, si bé no exhaurixen el tema, n'estableixen sobradament les bases.

En qualsevol cas, *Pel camí de Carner*, un llibre a la cruïlla de la teoria, de la crítica literària i de l'antologia poètica —i, per tant, curiós—, fruit de l'agudesia teòrica i interpretativa de Dolors Oller i de la lectura i la reflexió de tota una carrera, esmola la intel·ligència dels lectors i és una notícia excel·lent en un Any Carner desvirtuat per la pandèmia.

Aquest article ha estat publicat prèviament a *Els Marges* (núm. 123, hivern 2021).

ETIQUETES: [DOLORS OLLER](#) [GRÀCIA](#) [JOSEP CARNER](#) [POESIA \(1957\)](#) [POÈTICA](#) [T. S. ELIOT](#)

ENRIC BLANCO PIÑOL | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Tortosa, 1991) és doctor en filologia catalana per la Universitat de Barcelona i professor de secundària. És membre del consell de redacció de la revista *Els Marges*.

Articles relacionats

Carner en l'escena musical: notes al voltant d'un 'giravolt'

Mig disfressat de xinès

El poeta en perspectiva i en retrospectiva

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Amb el suport de l'Ajuntament de
Barcelona (ICUB, 2019)

[Política de privacitat](#)
Copyleft

© LA LECTORA 2018